

Gelders en Overijssels financieel toezicht: meerwaarde in goede en slechte tijden

<< Stel gerust vragen tijdens de presentatie! >>

Opzet presentatie

- Aanleiding & inhoud onderzoek
- Uitvoering toezicht & ervaring gemeenten
- Overwegingen PS en GS
- Behandeling in Staten

Waarom dit onderzoek?

- Thema aangereikt vanuit PS
- Gemeenten in financiële problemen door grondexploitaties:

FINANCIEN Accountant gemeente Geldermalsen: schrijf 50 miljoen af

Verlies bouwgrond kan fors oplopen

Nijmegen neemt 70 miljoen verlies op grondexploitaties

Grondschuld van Beuningen: 27 miljoen

Kampen verliest miljoenen op grond

Deloitte vindt grondprijzen in voorjaarsnota Almelo te hoog

**Zwolle heeft 60 miljoen nodig voor
grondexploitaties**

De geschiedenis herhaalt zich

1985:

Moeiten gemeenten door grond

AMSTERDAM (ANP) - Eén op de vier gemeenten in ons land heeft ernstige financiële problemen of verwacht deze als gevolg van moeilijk verkoopbare grond. Dit is vastgesteld bij een onderzoek van de Stichting voor Economisch Onderzoek (SEO) van de Universiteit van Amsterdam.

Gemeenten kopen grond om deze bouwrijp te maken en vervolgens te verkopen voor woningbouw en als bedrijfsterrein. Uit een enquête van SEO is gebleken dat gemeenten op 1 januari 1983 naar schatting 48.000 hectare grond in bezit hadden om deze als bouwrijpe grond te verkopen.

Deze grond had een boekwaarde van 8,2 miljard gulden. Een deel van deze grond (30.000 ha) wordt bouwrijp gemaakt. De boekwaarde hiervan is 5,4 miljard gulden. De gemeenten willen hierin nog voor ruim 13 miljard gulden investeren. Zij hopen dat deze grond bijna achttien miljard zal opbrengen. Eén op de vier gemeenten verwacht echter dat de inkomsten de uitgaven niet zullen dekken. Deze gemeenten verwachten een gezamenlijk tekort van ongeveer 2,5 miljard gulden.

Het resterende deel van deze grond met een boekwaarde van 2,8 miljard gulden ligt nog braak, aldus de stichting. Vol-

gens SEO zijn de problemen waarschijnlijk ernstiger dan de gemeenten zelf verwachten. De problemen vinden onder meer hun oorzaak in de economische stagnatie van de laatste jaren.

- Meerwaarde in goede en slechte tijden

Wat hebben we gedaan?

Centrale vraag:

Op welke wijze geeft provincie Gelderland/Overijssel vorm en inhoud aan haar rol als toezichthouder op de gemeentefinanciën, toegespitst op gemeentelijke grondexploitaties en in relatie tot haar ruimtelijke rol?

Aanpak:

- Casestudy: 3 gemeenten per provincie
- Interviews met BZK en vier andere provincies
- Theoretisch inzicht van prof.mr.dr. Elzinga over rol PS

Hoe voert de provincie toezicht uit?

- Gelderse GREX toets en Overijssels verdiepingsonderzoek
- Verschil in contact gemeenten: bv. Overijssels VNG Platform Financieel Domein
- Verschil in mandatering

Ervaringen van gemeenten (1)

- Relatie en rol
  - Toegevoegde waarde vs geen nieuwe informatie
  - Afhankelijk van kwaliteit horizontale controle (o.a. accountant)
- Uitvoering
  - Intensiever contact (Ov) en ambtelijke waardering (Gld)
  - Toezichtbrieven leveren weinig discussie in raad op
  - Vanuit toezicht steeds meer contact met raden, bv. presentaties

Ervaringen van gemeenten (2)

- Grondexploitaties

- Gemeenten: provincie heeft weinig signalen gegeven over risico's grondexploitaties, provincie: wel in ambtelijke gesprekken, niet altijd in toezichtbrieven
- Sturende en controlerende rol opereren onafhankelijk, maar zijn dat eigenlijk niet
- Provincie: gemeenten zelf verantwoordelijk voor grondpolitiek

Overwegingen voor PS

- PS hebben controlerende rol bij het toezicht. Er zijn geen redenen om deze niet ruimhartig in te vullen.
- Heroverweeg de huidige afspraken met GS over de informatievoorziening.

Stelling 1

Provinciale Staten moeten zich vanuit hun controlerende rol intensiever bemoeien met het toezicht op de gemeentefinanciën.

Overwegingen voor GS

- Groot deel overwegingen hetzelfde, maar enkele verschillen:
  - Overijssel: bredere rolopvatting en op papier zetten van risicoanalyse en afwegingen over oordeel
  - Gelderland: meer bronnen benutten dan alleen openbare informatie (accountants, beleidsafdelingen)

Stelling 2

Financieel toezicht heeft meer toegevoegde waarde als het oordeel over het structureel en reëel evenwicht gepaard gaat met meedenken en adviseren.

Overwegingen voor GS

- Bepaal gewenste en noodzakelijke diepgang van het toezicht - en de daarvoor benodigde capaciteit en expertise - om toekomstige problemen vroegtijdig te kunnen signaleren.

Stelling 3

Voor het vroegtijdig signaleren van financiële risico's (bv. grex) én het leveren van maatwerk moet je als toezichthouder diepgaander onderzoek doen dan nu het geval is. Daarvoor is meer nodig dan alleen openbare informatie.

Overwegingen voor GS

- Informeer de gemeenteraad proactiever over (de resultaten van) financieel toezicht.

Stelling 4

Als een toezichtbrief met duidelijke financiële risico's weinig discussie (en actie) in de raad oplevert, heb je als toezichthouder gefaald.

Bestuurlijke behandeling Overijssel

- Besproken op 8 januari 2014 in Statencommissie Kwaliteit openbaar bestuur & Financiën
  - Discussie over sturende en controlerende rol
- Besluit in PS-vergadering van 22 januari 2014:
  - GS koppelen binnen een jaar terug hoe zij invulling hebben gegeven aan de overwegingen uit het rapport
  - PS ontvangen specifiekere informatie over het financieel toezicht, o.a. over communicatie richting gemeenten
  - PS pakken hun controlerende rol ruimhartiger op basis van jaarlijkse Statennotitie met verantwoording over het toezicht

Bestuurlijke behandeling Gelderland

- Besproken op 5 februari 2014 in Statencommissie Algemeen bestuur, Financiën en Welzijn
- Besluit in PS-vergadering van 26 februari 2014:
  - GS worden verzocht jaarlijks een rapportage over de uitkomsten van het toezicht aan PS te sturen & deze rapportage wordt geagendeerd in commissie

Informatie en vragen:

Rekenkamer Oost-Nederland

www.rekenkameroost.nl

0570-665800

Nienke van der Beek

n.vanderbeek@rekenkameroost.nl

Suzanne Spenkelink

s.spenkelink@rekenkameroost.nl

Stelling 5

Financieel toezicht is gebaat bij een zo apolitiek mogelijke besluitvorming over de toezichtvorm. Een ver(der)gaand mandaat van de ambtenaren maakt dit mogelijk.